

ОЦЕНКА И САМООЦЕНКА НА УМЕНИЯТА НА МЕДИЦИНСКИТЕ СЕСТРИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗДРАВНА ПРОМОЦИЯ В УЧИЛИЩЕ

Георгиева С., А. Велкова, М. Камбурова

*Катедра „Социална и превантивна медицина“,
Медицински университет – Плевен*

Abstract: Human health is formed by the influence of several positive and negative factors. The majority of them manifest their impact in childhood. The knowledge and control of these factors are important preconditions for improving public health. The responsibility is shared between parents, teachers, politicians, physicians. The role of school health workers in this process is very important. The aim of this study is to investigate the self-assessment of school nurses about their competency in the field of health promotion and evaluation of their work by health promotion experts at regional level. Data was collected by self-administered questionnaire among 105 school nurses in the region of Pleven. Most of the respondents report good self-assessment of their skills and motivation for work but they want to upgrade their knowledge in this field. There is a necessity of continuing education programs and improvement of infrastructure and resources for health promotion at school.

Key words: health promotion at school, school nurses, public health

УВОД

Здравния статус на популацията в много голяма степен се обуславя от фактори, чието въздействие започва в детството. Проучвания от различни страни през последните три десетилетия представят доказателства, че начинът на хранене, двигателната активност, условията на физическата среда и други фактори при децата са от значение за здравето им в активна възраст и през целия предстоящ живот. Въпреки разширяващите се познания за рисковите фактори в съвременното общество се утвърждава нездравословен модел на поведение, което обуславя широкото разпространение на хроничните неинфекциозни заболявания и тяхното водещо място сред причините за умиране и инвалидизиране (4).

Проявлението на вредните ефекти на рисковите фактори зависи от възрастта, на която започва тяхното въздействие, тъй като от това се определя продължителността на експозицията. Наличието на рискови фактори в ранните етапи от живота обуславя натрупването на риска с течение на времето и повишаване вероятността за развитие на заболяване в активна възраст. Ефективността на профилактичните мероприятия също се определя от момента на провеждането им. Значимо и трайно ограничаване на пандемията от хронични заболявания може да се очаква от здравно-промотивни и профилактични интервенции започнали в детството, поради техния радикален и дългосрочен ефект.

Познаването и контролирането на рисковите фактори в детска възраст е важна предпоставка за подобряване на общественото здраве. Отговорността за това се споделя от родители, педагози, политици, лекари, като особено важна в този процес е ролята на здравните професионалисти, работещи в училищата (2,3).

Основна фигура в училищното здравеопазване е училищната медицинска сестра, чиито функции, задължения и отговорности са многообразни и непрекъснато се увеличават, като изискват все по-високо качество на медицинските грижи и самостоятелност на сестринската професия (1,2). Въпреки, че традиционно медицинската сестра в училище е възприемана като отговорна за болните и пострадалите, все повече тя се налага и като водеща фигура за събиране на епидемиологични данни за различни заболявания и за идентифицирането на признаци на сериозни общественоздравни проблеми в училищната общност (употреба на алкохол сред учащите, наркомании, ранна и нежелана бременност). Разширява се участието и в осъществяването на здравновъзпитателни дейности чрез атрактивни и въздействащи форми и методи (4). Справянето с посочените дейности и задачи предполага повишаване на образователно ниво на училищните медицински сестри и придобиване на специфични познания и практически опит в сферата на здравната промоция.

ЦЕЛ

Целта на настоящото проучване е да отрази самооценката на училищните медицински сестри относно техните умения и мотивация за осъществяване на промоция на здраве в училище, както и мнението на експер-

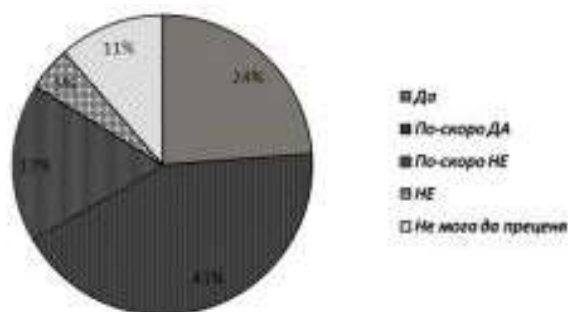
Address for correspondence:

С. Георгиева, гр. Плевен 5800, ул. „Братя Миладинови“ 28, ап. 4
e-mail: libra@mbbox.contact.bg

тите по промоция на здравето към Регионална здравна инспекция (РЗИ), под чието ръководство работят училищните здравни кабинети.

Материал и методи: Проведена е пряка индивидуална анкета със 105 училищни медицински сестри и с 15 експерти по промоция на здравето от РЗИ в град Плевен. По-голяма част от участниците са на възраст над 50 години и с повече от 15-годишен трудов стаж. Сред медицинските сестри преобладават лицата с образователно-квалификационна степен "специалист". Резултатите са обработени със статистическа програма SPSS for Windows v. 13.0.

Резултати и обсъждане: Резултатите от проучването показват че, две трети от анкетиранияте сестри смятат, че познават добре основните детерминанти на здравето и принципите на здравната промоция. Останалите 33% не са напълно убедени или не могат да дадат ясна преценка доколко добре са запознати с концепцията за промоция на здравето. Това в голяма степен се дължи на факта, че не са изучавали тази дисциплина в базисното си обучение за медицински сестри.

(Фиг. 1). Познавате ли добре основните принципи на промоцията на здравето?

Болшинството от анкетиранияте намират своята работа за важна и отговорна и вярват в ползата от промотивните дейности, което ги мотивира да работят с търпение и постоянство в тази област. Над 90% от тях са убедени до голяма степен, че усвояването на принципите на здравната промоция в училище е предпоставка за здравето и трудоспособността на децата в тяхната активна възраст. Това обяснява и тяхното желание и готовност да участват в следдипломни квалификационни курсове и проекти по промоция на здравето на училищно, общинско или национално ниво. Подчертан интерес се открива към проблемите на агресията в училище, хранене и сексуално възпитание на подрастващите.

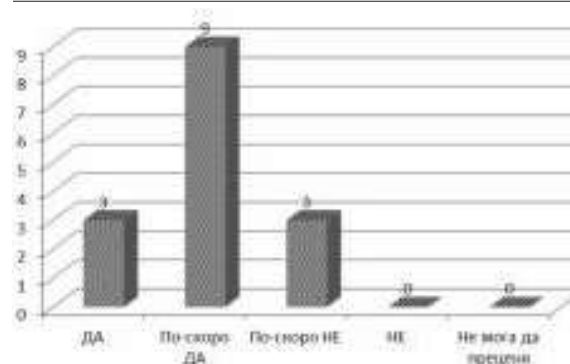
Медицинските сестри оценяват високо ролята си на здравен възпитател. Според 75% от анкетиранияте в училището, в което работят се провеждат достатъчно и системно здравновъзпитателни мероприятия, включващи както традиционните беседи, така и нагледни материали, прожектиране на филми, споделяне опыта на известни личности и други съвременни методи на здравно възпитание.

По-слаба е самооценката във връзка със събирането на информация за разпространението на заболявания и

рискови фактори сред учениците. Едва 30% от сестрите смятат, че имат достоверни данни за поведенческите рискови фактори на учениците от съответното училище, като информацията им се базира основно на лични наблюдения, данни на класния ръководител и по-малко на анкетни проучвания сред учениците.

Освен самооценката на медицинските сестри за тяхната квалификация и практическа работа, проучването изследва и мнението на експертите по промоция на здравето от РЗИ, които контролират и оказват методична помощ на работата на училищните здравни специалисти.

Експертите дават като цяло положителна оценка на работата на медицинските сестри в училище. Те смятат, че медицинската сестра може да се справи с всички задачи на училищен здравен специалист. Дванадесет от анкетиранияте 15 лица подкрепят твърдението, че медицинската сестра може да се справя успешно със разнообразните си задължения и отговорности. Нито един от тях не дава категорично отрицателен отговор на това твърдение.

(Фиг. 2). Смятате ли, че медицинската сестра може да се справи с всички задължения на здравен специалист в училище?

Едновременно с това обаче, те подчертават нуждата както от допълнителна теоретична подготовка, така и от усъвършенстване на практическите умения на медицинските сестри по промоция на здравето.

И двете групи анкетирани смятат, че медицинските сестри в училище могат да отделят нужното време за здравна промоция и да разпределят рационално времето си между различните си задължения и отговорности. Съобщават също за позитивна човешка среда и подкрепа от страна на началник, колеги, учители при осъществяването на такава дейност. По отношение достъпа до технически средства като интернет и телефон около 50% от анкетиранияте съобщават за такава наличност и също толкова за липсата им. Всички участници в проучването определят финансовите ресурси предвидени за здравна промоция като ограничени и недостатъчни.

ИЗВОДИ

- Училищните медицински специалисти имат добра самооценка за познаване на основните

детерминанти на здравето и принципите на здравната промоция

- Притежават добра мотивация за работа в областта на здравната промоция
- Работата на училищните здравни специалисти се оценява добре от експертите по промоция на здравето в РЗИ
- Медицинските сестри се нуждаят от подобряване на професионалната си квалификация в областта на промоция на здравето в училище. Те оценяват нуждата от това и изявяват желание и готовност да се включат в курсове и програми за повишаване на своите професионални компетентности
- Съществува нужда от подобряване на материално-техническата и технологичната база на училищните здравни кабинети, както и система за обмен на опит и информация между професионалистите в тази област.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Промоцията на здравето като генерална концепция на общественото здраве е широко възприемана и прила-

гана в развитите страни. Въпреки редица трудности от организационен и финансов характер тя намира все по-широко приложение и в България, особено в сферата на детското и училищното здравеопазване. Инвестициите за позитивни ефекти върху здравето имат най-добър ефект и възвращаемост, когато са насочени към децата и подрастващите като бъдещото трудоспособно население на страната. Училищните здравни специалисти осъзнават добре своите отговорности в тази насока и се стремят да отговарят на повишените изисквания към техните професионални качества.

ЛИТЕРАТУРА

1. В. Борисов, С. Попова, К. Шопова, 1998 г. Промоция на здравето, 91-93
2. www.nursing-bg.com. Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи. Проблеми на детското и училищното здравеопазване – кръгла маса
3. *Journal of Advanced Nursing* **41(5)**, 490-498 Whitehead D.2003. Evaluating Health promotion: a model of nursing practice
4. WHO. 2005. The European Health Report. **Part 3**. Child and adolescent health and development.